

sygn. akt I ACz 1220/12

POSTANOWIENIE

dnia 4 września 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie, I Wydział Cywilny, w składzie:

Przewodniczący: SSA Piotr Rusin

po rozpoznaniu w dniu 4 września 2012 r. w Krakowie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa W. B. (1), D. B. (1) i D. B. (2)

przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek zażaleń powodów W. B. (1), D. B. (1) i D. B. (2) na postanowienie Sądu Okręgowego w Tarnowie, I Wydział Cywilny, z dnia 18 czerwca 2012 r., sygn. akt I C 351/12

postanawia

- 1. odrzucić zażalenia w zakresie, w jakim powodowie kwestionują korzystne dla nich rozstrzygnięcia zawarte w punkcie 1, w punkcie 3 i w punkcie 5 zaskarżonego postanowienia polegające na zwolnieniu powódki W. B. (1) od kosztów sądowych ponad kwotę 8 750 zł, zwolnieniu powódki D. B. (1) od kosztów sądowych ponad kwotę 5 000 zł i zwolnieniu powoda D. B. (2) od kosztów sądowych ponad kwotę 2 500 zł,**
- 2. zmienić punkt 2 zaskarżonego postanowienia w ten sposób, że w punkcie 1 kwotę 8 750 zł (osiem tysięcy siedemset pięćdziesiąt złotych) zastąpić kwotą 1 250 zł (tysiąc dwieście pięćdziesiąt złotych), a w pozostałym zakresie zażalenie powódki W. B. (1) oddalić,**
- 3. zmienić punkt 4 zaskarżonego postanowienia w ten sposób, że w punkcie 3 kwotę 5 000 zł (pięć tysięcy złotych) zastąpić kwotą 1 000 zł (tysiąc złotych), a w pozostałym zakresie zażalenie powódki D. B. (1) oddalić,**
- 4. zmienić punkt 6 zaskarżonego postanowienia w ten sposób, że w punkcie 5 kwotę 2 500 zł (dwa tysiące pięćset złotych) zastąpić kwotą 1 000 zł (tysiąc złotych), a w pozostałym zakresie zażalenie powoda D. B. (2) oddalić.**

sygn. akt I ACz 1220/12

UZASADNIENIE

postanowienia z dnia 4 września 2012 r.

Sąd Okręgowy w Tarnowie, I Wydział Cywilny, postanowieniem z dnia 18 czerwca 2012 r., sygn. akt I C (...)/12, zwolnił częściowo każdego z powodów od kosztów sądowych, tzn. powódkę W. B. (1) ponad kwotę 8 750 zł, powódkę D. B. (1) ponad kwotę 5 000 zł, a powoda D. B. (2) ponad kwotę 2 500 zł, a w pozostałym zakresie wnioski powodów o zwolnienie od kosztów sądowych oddalił. W uzasadnienie postanowienia Sąd Okręgowy wskazał, że powodowie pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym, zamieszkując w domu należącym do rodziców zmarłego W. B. (2), a jedynym ich bieżącym źródłem dochodów jest renta rodzinna przyznana powodom D. B. (1) i D. B. (2) w łącznej kwocie

1 000 zł miesięcznie. Powódka W. B. (1) jest osobą bezrobotną, bez prawa do zasiłku i zajmuje się prowadzeniem domu. Natomiast powodowie D. B. (1) (urodzona (...)) i D. B. (2) (urodzony (...)) są uczniami szkół średnich, odpowiednio liceum uzupełniającego dla dorosłych i technikum. Potrzeby materialne powódki W. B. (1), obejmujące również koszty utrzymania domu, zostały określone na kwotę 1 523 zł miesięcznie, a powodów D. B. (1) i D. B. (2) na kwotę po 600 zł miesięcznie, która obejmuje wydatki na odzież, edukację i życie kulturalne. W dniu 13 marca 2012 r. pozwany zakład ubezpieczeń wypłacił powodom tytułem zadośćuczynienia następujące kwoty: 17 500 zł dla W. B. (1), 10 000 zł dla D. B. (1) i 5 000 zł dla D. B. (2). Ponadto, w ramach postępowania szkodowego wypłacono powodom dalsze znaczące kwoty tytułem odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej oraz zwrotu kosztów pogrzebu i nagrobka, w szczególności w dniach 19 i 21 marca 2012 r. powodowie otrzymali z tych tytułów kwoty 17 500 zł (D. B. (1)), 20 000 zł (D. B. (2)) i 23 400 zł (W. B. (1)). W ocenie Sądu Okręgowego, z uwagi na fakt, iż od śmierci jedynego żywiciela rodziny, jakim był W. B. (2), upłynął nieco ponad rok czasu, nie jest przekonujące twierdzenie, że powodowie wszystkie otrzymane od ubezpieczyciela środki wydatkowali już na bieżące utrzymanie i spłatę długów zaciągniętych wcześniej na pokrycie kosztów utrzymania. Świadczy o tym okoliczność, że łączne wskazywane przez powodów koszty ich bieżącego miesięcznego utrzymania odpowiadają kwocie 2 723 zł. W tym stanie rzeczy, zdaniem Sądu Okręgowego, powodowie są w stanie uiścić na poczet kosztów sądowych kwoty odpowiadające połowie sum otrzymanych przez nich od ubezpieczyciela tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Dlatego też za uzasadnione uznał sąd I instancji częściowe zwolnienie powodów od kosztów sądowych, tj. powódkę W. B. (1) ponad kwotę 8 750 zł, powódkę D. B. (1) ponad kwotę 5 000 zł, a powoda D. B. (2) ponad kwotę 2 500 zł.

Powyższe postanowienie zostało zaskarżone w całości zażaleniem przez powodów, którzy podnieśli zarzuty: 1) naruszenia art. 100 w zw. z art. 102 pkt 1 i art. 101 pkt 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych poprzez przyjęcie, że powodowie są w stanie uiścić koszty sądowe w kwotach odpowiadających połowie sum otrzymanych przez nich tytułem zadośćuczynienia, tj. łącznie w kwocie 16 250 zł, podczas gdy żaden z powodów nie pracuje, nie posiada źródła stałego dochodu, oszczędności ani innego majątku poza wypłaconym zaliczkowo przez ubezpieczyciela odszkodowaniem za śmierć ojca i męża i 2) naruszenie art. 5 k.c. w zw. z art. 101 pkt 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych poprzez jedynie częściowe zwolnienie powodów od kosztów sądowych w sytuacji, gdy wytoczone powództwo dotyczy odszkodowania za śmierć ojca i męża, będącego jedynym żywicielem rodziny, a wydatkowanie chociażby części uzyskanych dotychczas od ubezpieczyciela środków pozbawi powodów środków do życia. W uzasadnieniu zażalenia powodowie podkreślili, że żaden z nich nie pracuje, a dwoje w dalszym ciągu się kształci (naukę w szkołach średnich powodowie D. B. (1) i D. B. (2) ukończą w przyszłym roku). Sytuacja materialna powodów w następstwie śmierci W. B. (2) dramatycznie się pogorszyła. Zaraz po wypadku powódka W. B. (1) zmuszona była pożyczyć od szwagierki kwotę 10 000 zł na pokrycie kosztów pogrzebu i bieżącego utrzymania siebie i dzieci. Kwotę tę w całości oddała po uzyskaniu środków od ubezpieczyciela. Powodowie potwierdzili, że otrzymali od ubezpieczyciela kwoty wymienione przez sąd I instancji w uzasadnieniu zaskarżonego postawienia, ale częściowo spożytkowali je już na swoje utrzymanie, a pozostała część jest im potrzebna na pokrywanie takich wydatków w przyszłości. Wskazali również, że podane przez nich kwoty rent mają charakter szacunkowy, w szczególności kwota 1 523 zł nie obejmuje wydatków o charakterze jednorazowym (np. podatki, koszty zakupu opału na zimę), a kwoty po 600 zł wydatków na żywność. Powodowie zaznaczyli też, że wypłacone im przez pozwanego środki nie rekompensują im straty męża i ojca, co dotyczy zwłaszcza przyznanych dzieciom zmarłego kwot zadośćuczynień. W podsumowaniu powodowie stwierdzili, że uiszczenie przez nich kwoty w łącznej wysokości 16 250 zł tytułem kosztów sądowych doprowadzi do sytuacji, w której w najbliższej przyszłości powodowie znajdą się bez środków do życia. W oparciu o przedstawioną argumentację powodowie wnieśli o uchylenie zaskarżonego postanowienia i zwolnienie ich w całości od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenia okazały się częściowo uzasadnione.

W pierwszej kolejności należy podkreślić, że zaskarżone postanowienie, wbrew stanowisku autora zażalenia wyrażonym poprzez określenie zakresu zaskarżenia i sformułowanie wniosku o uchylenie zaskarżonego postanowienia, nie jest w całości niekorzystne dla powodów. Wnioski wszystkich powodów o zwolnienie od kosztów

sądowych zostały bowiem w części uwzględnione przez sąd I instancji. Oznacza to, że zaskarżone postanowienie narusza interesy powodów tylko w takim zakresie, w jakim Sąd Okręgowy odmówił powodom zwolnienia od kosztów sądowych, tzn. uznał, że powódka W. B. (1) winna uiścić tytułem tych kosztów kwotę 8 750 zł, powódka D. B. (1) – kwotę 5 000 zł, a powód D. B. (2) kwotę – 2 500 zł. Wskazać w związku z tym należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażony został trafny pogląd, zgodnie z którym przyczyną niedopuszczalności (w rozumieniu art. 370 k.p.c. w zw. z art. 397 §2 k.p.c.) wniesienia zażalenia na postanowienie jest nieistnienie po stronie żalącego interesu w zaskarżeniu (gravamen), przy czym interes ten występuje wtedy, gdy żalącego można uznać za pokrzywdzonego zaskarżanym przez niego postanowieniem (por. postanowienie SN z dnia 19 maja 2010 r., I CZ 19/10, Lex nr 686085). Dlatego też zażalenia powodów w zakresie kwestionującym korzystne dla nich rozstrzygnięcia zawarte odpowiednio w pkt 1, w pkt 3 i w pkt 5 zaskarżonego postanowienia zostały odrzucone jako niedopuszczalne.

Szczegółowa analiza załączonych do pozwu pism pozwanego zakładu ubezpieczeń skierowanych do powodów w związku z podjęciem decyzji o wypłacie na ich rzecz określonych kwot tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej oraz tytułem zwrotu kosztów pogrzebu i wystawienia nagrobka wskazuje na to, że dokonane zarówno przez sąd I instancji, jak i przez samym powodów, wyczerpania kwot wypłaconych poszczególnym powodom z poszczególnych tytułów nie są prawidłowe. Z pism tych wynika bowiem, że powódce W. B. (1) została wypłacona łącznie kwota 31 450 zł, z czego 15 000 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej (tj. 50% ogółem przyznanej z tego tytułu kwoty 30 000 zł, vide: k. 31), 12 500 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę (tj. 50% ogółem przyznanej z tego tytułu kwoty 25 000 zł, vide: k. 30) oraz 3 950 zł tytułem zwrotu kosztów pogrzebu i wystawienia nagrobka (tj. 50% ogółem przyznanych z tych tytułów kwot w łącznej wysokości 7 900 zł, vide: k. 31 i k. 32). Z kolei powódka D. B. (1) otrzymała łącznie kwotę 20 000 zł, na którą składa się 10 000 zł wypłaconych tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę (tj. 50% ogółem przyznanej z tego tytułu kwoty 20 000 zł, vide: k. 26) i 10 000 zł wypłaconych tytułem odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej (tj. 50% ogółem przyznanej z tego tytułu kwoty 20 000 zł, vide: k. 27). Natomiast powód D. B. (2) uzyskał od ubezpieczyciela kwotę w łącznej wysokości 22 500 zł, z czego 12 500 zł to odszkodowanie za pogorszenie sytuacji życiowej (tj. 50% ogółem przyznanej z tego tytułu kwoty 25 000 zł, vide: k. 29), a 10 000 zł to zadośćuczynienie za doznaną krzywdę (tj. 50% ogółem przyznanej z tego tytułu kwoty 20 000 zł, vide: k. 28). Pomniejszenie każdego ze składników przyznanego odszkodowania o 50% wynikało z uznania, że w takim stopniu zmarły W. B. (2) przyczynił się do powstania szkody. Prawidłowość powyższych ustaleń potwierdza fakt, że z pism adresowanych na W. B. (1) wynika, iż wypłacono jej łącznie właśnie kwotę 31 450 zł (vide: pismo z dnia 19 października 2011 r. – k. 69-70, pismo z dnia 19 marca 2012 r. – k. 30-31 i pismo z dnia 13 lutego 2012 r. – k. 32). Z kolei pisma adresowane na D. B. (1) opiewają łącznie na kwotę 20 000 zł (vide: pismo z dnia 19 października 2011 r. – k. 67-68 i pismo z dnia 21 marca 2012 r. – k. 26-27). Natomiast pisma skierowane do powoda D. B. (2) dotyczą wypłaty sumy w łącznej wysokości 22 500 zł (vide: pismo z dnia 19 października 2011 r. – k. 65-66 i pismo z dnia 19 marca 2012 r. – k. 28-29). Charakter podsumowujący, z punktu widzenia ubezpieczyciela, ma ostatnie pismo datowane na dzień 21 marca 2012 r., a skierowane do powódki D. B. (1) – k. 26-27, z którego wynika, że łącznie w związku ze śmiercią W. B. (2) wypłacono powodom kwotę 73 950 zł (= 31 450 zł + 20 000 zł + 22 500 zł).

Odnosząc się natomiast do kwestii kosztów utrzymania powodów, wskazać należy, że na rentę dla powódki W. B. (1) mają składać się koszty opłat za media w łącznej wysokości ok. 590 zł miesięcznie (w tym wydatki na ogrzewanie domu w zimie), wydatki na żywność i środki czystości w łącznej wysokości 850 zł miesięcznie oraz rozłożone na 12 miesięcy koszty podatków i ubezpieczeń, które rocznie wynoszą ok. 1 000 zł (ok. 83 zł miesięcznie). Natomiast renty dla dzieci zmarłego w wysokości po 600 zł mają obejmować miesięczne koszty odzieży, edukacji i rozrywek. Tym samym łącznie powodowie na swoje miesięczne utrzymanie mają wydawać kwotę ok. 2 700 zł. Wprawdzie przyznać należy, że kwota ta nie uwzględnia wszystkich wydatków, gdyż łączne koszty żywienia i środków higienicznych dla trzech osób w wysokości 850 zł miesięczne są zbyt niskie, jednakże 1 000 zł renty rodzinnej uzyskiwanej przez powodów D. i D. B. (2) z pewnością ten niedomiar w szacunkach kosztów miesięcznego utrzymania powodów pokrywa. Podsumowując, stwierdzić należy, że łączne koszty miesięcznego utrzymania powodów z pewnością nie przekraczają kwoty 3 700 zł, co daje kwotę 44 400 zł rocznie, z czego 12 000 zł pokrywanych jest z renty rodzinnej.

Powyższe wyliczenie prowadzi do wniosku, że wypłacona powodom kwota 73 950 zł, po potrąceniu wydatków związanych z pogrzebem zmarłego W. B. (2) (11 910 zł), odpowiada około dwuletnim kosztom utrzymania powodów przy założeniu, że w dalszym ciągu dwoje z nich będzie otrzymywać rentę rodzinną w łącznej wysokości 1 000 zł. Oznacza to, że w chwili obecnej ze środków uzyskanych od ubezpieczyciela powodowie winni posiadać jeszcze kwotę pozwalającą na utrzymywanie się przez około 10 miesięcy, tj. około 27 000 zł (plus 10 000 zł renty rodzinnej wypłacanej miesięcznie). W tym stanie rzeczy za przekonujący uznać należało argument, że uiszczenie przez powodów tytułem kosztów sądowych kwoty w łącznej wysokości 16 250 zł doprowadzi do pozbawienia ich w zbyt bliskiej przyszłości środków utrzymania. Równocześnie jednak należało przyjąć, że powodowie są realnie w stanie poczynić oszczędności w swoich miesięcznych wydatkach na poziomie niecałych 10% i tym samym zgromadzić środki w łącznej wysokości 3 250 zł. Przyjęta powyżej łączna kwota miesięcznych wydatków w wysokości 3 700 zł nie została bowiem oszacowana jako kwota minimalna. Zauważyć też należy, że określona w sentencji postanowienia dla każdego z powodów wysokość kosztów sądowych, jakie powodowie winni ponieść, odpowiada 10% wypłaconych im przez ubezpieczyciela sum tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Obciążenie powodów w takim zakresie kosztami zainicjowanego przez nich postępowania nie jest nadmierne, w związku można przyjąć, że z takim wydatkiem powodowie winni byli się liczyć. Na zakończenie wyjaśnić trzeba też, że regulacja art. 5 k.c. nie może odnosić się do kosztów sądowych, gdyż mają one charakter należności publicznoprawnej. Dlatego też zwolnienie od nich odbywać się może tylko na zasadach przewidzianych w ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, tzn. wymaga uprawdopodobnienia, że strona będąca osobą fizyczną, nawet pomimo poczynienia oszczędności w wydatkach na własne utrzymanie, nie jest w stanie zgromadzić całości albo pewnej części kwoty potrzebnej na pokrycie tych kosztów (art. 102 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz 594 z późn. zm.)).

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji na podstawie art. 370 k.p.c. w zw. z art. 397 §2 k.p.c. oraz na podstawie art. 386 §1 k.p. i art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 §2 k.p.c.